

Wagner: Η άνοδος, η πτώση και το μέλλον των μισθοφόρων που έγιναν κράτος εν κράτει

Το ημερολόγιο στον τοίχο δείχνει 2015· οι μνήμες από τη μονομερή προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσική Ομοσπονδία είναι ακόμη νωπές· και ο ρωσικός ειδησεογραφικός ιστοχώρος Fontanka, με έδρα την Αγία Πετρούπολη, αναφέρει για πρώτη φορά ότι τα μέλη μιας ιδιωτικής εταιρείας παροχής στρατιωτικού τύπου υπηρεσιών έχουν αναπτύξει δράση σε περιοχές της ανατολικής Ουκρανίας.

Η ομάδα είναι η – διαβόητη πια – Wagner επικεφαλής της είναι ο πάλαι ποτέ «σεφ του Πούτιν» ή πιο ορθά, εάν θέλουμε να είμαστε ακριβείς, άλλοτε υπεύθυνος για το catering στο Κρεμλίνο μέσω της εταιρείας Concord, Γεβγκένι Πριγκόζιν· και αρμόδιος για τις στρατιωτικές της επιχειρήσεις είναι ο – γνωστός και με το προσωνύμιο «Βάγκνερ» και παρασημοφορημένος από το ρωσικό κράτος – άλλοτε αξιωματούχος των ειδικών δυνάμεων της ρωσικής στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών (Spetsnaz GRU) Ντμίτρι Ούτκιν.

Το ξεκίνημα και οι σχέσεις με τις ρωσικές μυστικές υπηρεσίες

Σύμφωνα με όσα έγραφαν οι Ρώσοι δημοσιογράφοι Αντρέι Σολντάτοφ και Ιρίνα Μπορογκάν σε μαρκοσκελή ανάλυσή τους για το περιοδικό Foreign Affairs, δημοσιευθείσα τον περασμένο Μάιο, οι στρατιωτικές μυστικές υπηρεσίες της Ρωσίας, GRU, διαδραμάτισαν «πρωταγωνιστικό ρόλο» στην ίδια τη γέννηση της Wagner. Ήδη από τις πρώτες ημέρες ύπαρξης της μισθοφορικής ομάδας, λέγεται πως είχε συσταθεί εντός της GRU ένα νέο τμήμα με αποστολή την επιβλεψη της δράσης των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών (Private Military Companies/Private Military Contractors/PMCs), αποτελούμενο κυρίως από βετεράνους των Spetsnaz.

Το Ινστιτούτο Σπουδών Εθνικής Ασφαλείας (INSS) του Πανεπιστημίου του Τελ Αβίβ είχε αναδείξει την ίδια διάσταση ήδη από τον Μάρτιο του 2020, μέσω σχετικής έκθεσης για τη δράση των μισθοφόρων στη Μέση Ανατολή («The Use of Mercenaries: A New Recourse to an Old Practice for Waging War in the Middle East / INSS Insight No. 1271»).

Σύμφωνα με όσα ανέφερε τότε το INSS, η Wagner προήλθε μέσα από τη σύμπραξη της ρωσικής στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών (GRU) και του «επιχειρηματία» Γεβγκένι Πριγκόζιν, με βάση εκπαίδευσης των μαχητών της το Κρασνοντάρ, στο οποίο Κρασνοντάρ όμως υπήρχαν, διόλου τυχαία, και βάσεις εκπαίδευσης της GRU.

Όταν ο σκοπός αγιάζει τα μέσα...

Για τον ίδιο τον Πούτιν, η Wagner ήταν ένα μέσο διεκπεραίωσης αποστολών που προσανατολίζονταν όχι μόνο στο εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό. Ένα εργαλείο μέσω του οποίου εκείνος θα μπορούσε να «εξισοροπήσει» την ισχύ του ρωσι-

Σύμφωνα με όσα ανέφερε τότε το INSS, η Wagner προήλθε μέσα από τη σύμπραξη της ρωσικής στρατιωτικής υπηρεσίας πληροφοριών (GRU) και του «επιχειρηματία» Γεβγκένι Πριγκόζιν

κού στρατεύματος την οποία αντιμετώπιζε ως δυνητική απειλή για την ίδια του την εξουσία, όπως αναφέρουν οι Σολντάτοφ και Μπορογκάν μέσα από τις σελίδες του Foreign Affairs.

Υπό τον προκάτοχο του Σεργκέι Σοϊγκού στο υπουργείο Άμυνας της Ρωσίας, τον Ανατόλι Σερντιούκοφ, η ηγεσία του ρωσικού ΥΠΕΘΑ είχε επιχειρήσει να περιορίσει τα περιθώρια κινήσεων της GRU εντός των ρωσικών ενόπλων δυνάμεων. Με την έλευση του Σοϊγκού ωστόσο στο τιμόνι του υπουργείου Άμυνας από το 2012 και έπειτα, τα δεδομένα θα άλλαζαν.

Όσα έλεγε ο Πούτιν για τους μισθοφόρους το 2012...

Κατά «σύμπτωση», την ίδια χρονιά (2012), ως πρωθυπουργός τότε της Ρωσικής Ομοσπονδίας, με πρόεδρο τον Ντμίτρι Μεντβέντεφ, ο Βλάντιμιρ Πούτιν θα μιλούσε ανοιχτά ενώπιον της ρωσικής Κρατικής Δούμας/Κάτω Βουλής για «την ιδέα της δημιουργίας στη Ρωσία ενός συστήματος ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών που θα παρέχουν υπηρεσίες [...] εκτός των συνόρων, χωρίς τη συμμετοχή του ρωσικού κράτους».

Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο λοιπόν, οι στρατιωτικές μυστικές υπηρεσίες (GRU) ενισχύθηκαν με ανθρώπινο δυναμικό προερχόμενο κυρίως από τις ειδικές δυνάμεις (Spetsnaz) και οι ισορροπίες εντός του ρωσικού στρατεύματος αναδιαμορφώθηκαν προς μια κατεύθυνση η οποία έδειχνε τότε να «συμφωνεί» με τις ανάγκες της ρωσικής εμπλοκής στη Σύρια υπέρ του Μπασάρ αλ Άσαντ (από το 2015 και έπειτα) και των ουκρανικών εξελίξεων (από το 2014 και έπειτα).

Αλλά και για τις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις, η Wagner ήταν επίσης ένα χρήσιμο εργαλείο για να αναπτύξουν δράση στην ανατολική Ουκρανία χωρίς όμως να χρειαστεί να

παραδεχθούν δημόσια ότι αναπτύσσουν τέτοια δράση.

Αντικρουόμενες προσεγγίσεις

Υπενθυμίζεται ότι επί σειρά ετών, από το 2014 έως και τις αρχές του 2022, η επίσημη ρωσική γραμμή ήταν ότι στην ανατολική Ουκρανία αναπτύσσουν αυτονομιστική δράση ομάδες αποτελούμενες από ουκρανικής υπηκοότητας «ρωσόφωνους» ή «φιλωρώσους» αυτονομιστές, κι όχι Ρώσοι μισθοφόροι ούτε Ρώσοι στρατιώτες. Αυτή η προσέγγιση επέτρεπε στη Μόσχα να μιλά για ουκρανικό «εμφύλιο» με θύματα «ρωσόφωνους» που χρήζουν «διάσωσης» από τη «μπέρε Ρωσία», ενώ στον αντίποδα το Κίεβο μιλούσε ήδη από το 2014 για ρωσική εισβολή.

Οι άλλοι μισθοφόροι που προηγήθηκαν

Για τα διεθνή ΜΜΕ, το θέμα είχε αρχίσει να «κερδίζει έδαφος» στη ροή της ειδησεογραφίας ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2007, όταν μισθοφόροι της ιδιωτικής αμερικανικής Blackwater Security Consulting άνοιξαν πυρ στην πλατεία Νισούρ της Βαγδάτης σκοτώνοντας δεκάδες αμάχους. Όταν κατάλαβαν ότι δεν επρόκειτο να «ξεμπλέξουν» γρήγορα από τα μέτωπα του Ιράκ και του Αφγανιστάν, οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις άρχισαν να συνεργάζονται στενότερα με ιδιωτικές εταιρείες παροχής υπηρεσιών ασφαλείας στις οποίες όμως ανέθεταν αποστολές κυρίως υποστηρικτικού χαρακτήρα (φύλαξης χώρων και προσώπων κ.ά.).

Η Wagner ήταν αλλιώς

Η ρωσική Wagner ωστόσο, από την πλευρά της, εξελίχθηκε σε κάτι πολύ διαφορετικό. «Με δεδομένο ότι οι ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες απαγορεύονται στη Ρωσία, η Wagner λειτουργεί ταυτόχρονα πέρα από το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της ρωσικής νομοθεσίας αλλά και εντός του ευρύτερου πλαισίου του ρωσικού στρατού. Η Wagner παίρνει εξοπλισμό από το ρωσικό υπουργείο Άμυνας, χρησιμοποιεί ρωσικές στρατιωτικές εγκαταστάσεις για εκπαίδευση και βασίζεται στον ρωσικό στρατό για υλικότεχνική υποστήριξη», έγραφε ο Μπράντλεϊ Ντέβλιν στις 27 Ιουνίου στον ιστοχώρο του περιοδικού the American Conservative. Σε αντίθεση με άλλες μισθοφορικές ομάδες ή εταιρείες, η Wagner ήταν πολύ πιο κοντά στην κρατική εξουσία (στο περιβάλλον Πούτιν εν προκειμένω) της χώρας από την οποία προέρχεται, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα ώστε να μοιάζει πιο πολύ με κρατικό ή ημικρατικό μονοπώλιο παρά με ιδιωτική επιχείρηση.

Ο ίδιος ο Πούτιν παραδέχθηκε στις 27 Ιουνίου, μιλώντας ενώπιον στρατιωτών στο Κρεμλίνο, κάτι το οποίο η ρωσική ηγεσία επί σειρά ετών διέψευθε, αποσιωπούσε ή άφηνε ασχολίαστο: ότι η Wagner χρηματοδοτούνταν από το ρωσικό κράτος.